

YENİ DÜZENLEMELER IŞIĞINDA ÖNLEME ARAMALARI (PREVENTIVE SEARCH IN THE LIGHT OF NEW REGULATIONS)

Arş. Gör. Eşref Barış BÖREKÇİ* **

ÖZ

Suçun işlenmesi ve tehlikeyi önlemek amacıyla kolluk tarafından önleme araması yapılabilen ve özel hayatın gizliliği hakkı kısıtlanmaktadır. Yine de kural olarak konut, yerleşim yeri ve işyerlerinde önleme araması yapılamamaktadır. Ne var ki, 7145 sayılı torba kanun, işyeri niteliğindeki TSK askeri mahalleri ile jandarma ve sahil güvenlik hizmet binalarında önleme araması yapılabilmesinin önünü açmıştır. Anılan bu yeni düzenleme amaç, konu, yer, zaman ve karar veya emri verebilecek merciler açısından incelenmeye muhtaçtır. Çalışmamızda önleme aramasının tarihsel gelişimi ile PVSK m. 9 ve ilgili mevzuat kapsamında güncel sorunlara değinilmektedir. Böylece yeni önleme araması düzenlemelerinin varoluş amacı, bu amaç ile araç arasındaki denge ve olması gereken hukuk daha iyi analiz edilebilecektir.

***Anahtar Kelimeler:** Arama, önleme araması, 7145 sayılı kanun, Türk Silahlı Kuvvetleri, Jandarma, Sahil Güvenlik, erbaş ve erlerin üst ve eşya aramaları.*

ABSTRACT

Preventive search may be conducted by law enforcement authorities in order to prevent committing the crime and danger that is a restriction of the

Eserin Dergimize geliş tarihi: 10.01.2020. İlk hakem raporu tarihi: 05.05.2020. İkinci hakem raporu tarihi: 27.05.2020. Onaylanma Tarihi: 30.05.2020.

* Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ceza ve Ceza Muhakemesi Anabilim Dalı

** Yazarın ORCID belirleyicisi: 0000-0001-6609-1759 . Bu çalışma Yeditepe Üniversitesi ve Türk Ceza Hukuku Derneği tarafından düzenlenen “Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukukuna İlişkin Güncel Sorunlar” başlıklı uluslararası sempozyum kapsamında, “Yeni Düzenlemeler Işığında Düşman Ceza Hukuku Açısından Önleme Aramaları” başlıklı sunumun yayın haline getirilmiş halidir. Makale olarak yayınlanması için kapsamı oldukça geniş olan sunum konusu, yayın haline getirilirken “Yeni Düzenlemeler Işığında Önleme Aramaları” biçiminde sınırlandırılmıştır. Yazar bu çalışmanın olgunluğa ulaşmasında katkılarını esirgemeyen Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi – Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukuku Anabilim Dalı üyesi Arş. Gör. Erdi Yetkin ve Saba Şahika Tahmaz Üzeltürk’e teşekkürlerini sunar.

Eserin Atf Şekli: Eşref Barış Börekçi, “Yeni Düzenlemeler Işığında Önleme Aramaları”, YÜHFD, C.XVII, 2020/Özel Sayı, s.89-113.

right of privacy. Nevertheless, as a rule of thumb, the preventive search cannot be performed on domicile, residence and workplace. However, the omnibus bill numbered 7145 allows law enforcement authorities to perform a preventive search on facilities of the Turkish Armed Force, gendarmerie and coast guard which also constitute workplace. Before-mentioned bill must be analyzed under subcategories as purpose, scope, place, time and competent authorities for issuing the preventive search warrant. In this academic study, the historical development and current issues of preventive search under Article 9 of the Police Powers and Duties Code and relevant legislation will be examined. Thereby, ratio legis of new preventive search legislation, the interplay between ratio legis and proposed legal instruments under the preventive search legislation, and lex ferenda will be thoroughly analyzed.

Key Words: , Search, preventive search, the omnibus bill numbered 7145, the Turkish Armed Force, gendarmerie, coast guard, body and belongings search of commissioned officers and soldiers.

GİRİŞ

Benjamin Franklin'e göre "Geçici güvenlik uğruna temel özgürlüğünü feda eden insanlar ne özgürlüğe ne de güvenliğe layıktırlar". Bu sözler 1700'lü yıllardan günümüze kadar aktarılmaya devam etmektedir. Ancak, yirmi birinci yüzyılda 11 Eylül, Charlie Hebdo, Brüksel Havaalanı, Ankara Garı ve daha nice terör saldırısının sınır tanımayan şekilde yaşandığı günümüzde güvenlik uğruna temel hak ve özgürlükler kısmen veya tamamen feda edilmektedir. Bu sebeptendir ki artık suçun işlenmesi beklenmeden kamu gücünün aksiyon aldığı ve önleyici faaliyetlerin öne çıktığı bir dönemle karşı karşıyayız. Bu aksiyonun somut örneklerinden birisi de şüphesiz önleme aramalarıdır.

Önleme aramalarıyla tehlikenin veya suçun önlenmesi için özel hayatın gizliliği sınırlanabilmektedir. Yani kanun koyucu çoktandır güvenlik uğruna özel hayatın gizliliğinden vazgeçebileceğine hükmetmiştir. Ancak buradaki vazgeçme mutlak değildir. Nitekim iki hukuki nosyon arasında ince bir denge kurulmalıdır. Önleme aramalarına ilişkin 2018 yılında 7145 sayılı torba kanun ile getirilen yeni sistem ile anılan dengenin hangi noktaya vardığı incelemeye muhtaçtır.

Bu çalışmada önleme aramalarının geldiği mevcut noktayı anlamlandırılabilmesi için öncelikle tarihsel gelişime odaklanılmıştır. Tarihsel gelişimden çıkarılan sonuçların akabinde önleme aramalarının çatısını oluşturan PVSK m. 9 ve ilgili mevzuata ilişkin eleştiriler

YÜHFD Cilt: XVII Özel Sayı (2020)

yöneltmiştir. Son olarak da tarihsel gelişim ve eleştiriler ışığında 2018'deki değişiklikler analiz edilmiş ve gelinen duruma ilişkin tespitler yapılmıştır. Çalışmamızın içeriği önleme aramalarının bütün unsurlarını kapsayan ve açıklayan bütüncül bir bakış açısı yerine 2018'deki düzenlemelere etki eden unsurlarla sınırlı tutulmuştur.

TARİHÇE

Önleme aramasının tarihçesi, kanun koyucunun neden bu önleyici faaliyete ihtiyaç duyduğunu anlatmaktadır. Bu anlatıdan çıkarılacak sonuçlar hem teknik hukuk hem de önleme aramasının felsefesine ilişkin çıkarım yapabilmeyi sağlamaktadır. Bu bölümde daha çok önleme aramasına neden ihtiyaç duyulduğuna ilişkin tarihsel çıkarımlara odaklanılacaktır. Böylece Türkiye'nin içinden geçtiği tarihsel süreç ile önleme aramasına duyulan ihtiyaç arasında bir korelasyon kurulmaya çalışılacaktır. Bu korelasyon aynı zamanda güvenlik-özgürlük dengesinin önleme araması açısından nasıl şekillendiğini gösterecektir. Bu noktada Türk hukukunda önleme aramasına imkân veren ilk düzenleme olan 2559 Sayılı Polis Vazife ve Salâhiyet Kanunu (PVSK) m. 9 üzerinden bir inceleme yapılacaktır. Nitekim PVSK'nın kolluğa önleme araması yetkisi veren genel nitelikli bir düzenleme olması da bu bölümde PVSK m. 9'a odaklanılmasının diğer sebebidir.

I. 1934 – 1973 arası

1934 yılına gidildiğinde PVSK'nın ilk halinde polisin serseri ve sabikalıların üzerini arayabileceği belirtilmiştir¹. Nitekim polise verilen bu yetki, sadece şüphe üzerine üst araması imkânı sağlamaktadır. Bu sebeple anılan düzenlemenin günümüzdeki önleme aramasıyla bir ilişkisi bulunmamaktadır.

1973 yılında PVSK m. 9'a eklenen ikinci fıkra ile polisin önleyici faaliyetleri sırasında milli güvenlik veya kamu düzeni bakımından gecikmesinde sakınca bulunan hallerde, ilgili yerin en büyük mülki amirinin emri ile şüphe edilen kişilerin üst, eşya ve özel kâğıtlarının aranabileceği düzenlenmiştir. Bu düzenleme ile günümüzdeki önleme aramasının fonksiyonuna benzeyen ilk hüküm PVSK'ya girmiştir. Ne var ki, anılan fıkra, özel hayatın gizliliği hakkının özüne dokunduğu gerekçesiyle AYM

¹ 1934 tarihli PVSK m. 9/1-E: “Polis ... E) Serseri ve sabikalılarda bulunan ve suç işlemiğe yarayan her türlü vasıtaları (Zabuta şüphe üzerine bu kabil eşhasın üzerini arayabilir); ... ”

tarafından iptal edilmiştir². AYM'ye göre PVSK m. 9 ile yapılabilecek aramaya sebep olarak milli güvenlik veya kamu düzeninin gösterilmesi, kolluğa keyfiliğe varabilecek geniş ve soyut bir yetki vermektedir³. Kanun koyucunun milli güvenlik ve kamu düzeni vurgusu aslında dönemin şartlarıyla bağlantılıdır.

1970'lerin başında Türkiye'ye bakıldığında çeşitli siyasi ideolojiler etrafında toplanan belirli kesimlerin aralarında çeşitli hakimiyet mücadeleleri başlamıştır. Bu hakimiyet mücadelesi içinde silahlı gerilla gruplarının eylemleri, banka soygunları, kaçırılma gibi olaylar günlük hayatın olağan bir parçası haline gelmiştir⁴. Toplumun genelinde güvenlik kaygısı yaratan böylesi bir ortamın, 1973 yılındaki PVSK m. 9 değişikliğindeki önemli etkenlerden birisi olduğu söylenebilir.

II. 1973 – 2002 arası

1970 ile 1980 yılları arasında şiddet olaylarının sayısı giderek artmıştır⁵. Bu olayların bastırılabilmesi için sıkıyönetim hali çeşitli bölgelerde süreklilik arz etmeye başlamıştır. Böylece toplumdaki güvenlik kaygısı artmış ve olası tehlikelere karşı yürütülecek mücadelenin somutlaşması ihtiyacı doğmuştur⁶. Bu ihtiyaca cevaben 1980'de PVSK m. 9'da değişikliğe gidilmiştir.

PVSK m. 9'a eklenen fıkralar ile yine fonksiyon olarak önleme aramasına imkân sağlayan bir düzenleme getirilmiştir. 1980 değişikliğinde aramanın yapılabileceği haller ve arama sebebine ilişkin 1973'e nazaran daha somut ibareler yer alsada neredeyse her alanda önleyici arama yapılabilmesine imkân sağlayan son derece kazuistik bir düzenlemeye yer

² AYM, E. 1973/41, K. 1974/13, T. 25.04.1974.

³ Bu iki halin 01.06.2005 tarihli Adli ve Önleme Aramaları Yönetmeliği m. 19/1-a'da sayılması manidardır. Nitekim bu iki hal günümüzdeki PVSK m. 9'da dahi bulunmamaktadır.

⁴ **Önal** Tekin, "12 Mart Muhtırası: Vesayetın Pekışmesi ve Ara Rejim Süreci (12 Mart 1971-14 Ekim 1973)", Mart 2016, Sayı: 8, Cilt: 1, sa. 89-109, s. 90.

⁵ **Demirtürk** Sinan, "1960-1980 Döneminde Türkiye'de Sosyo-Ekonomik Değişimin ve Dışa Yönelişin Toplumsal Dinamikleri", 21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum Eğitim Bilimleri Ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, Yıl 2015, Cilt 4, Sayı 12, sa. 155-182, s. 157. 1970 ile 1980 arasında terör eylemlerinin son derece yüksek rakamlarda olduğu görülmektedir. Rakamlar için bkz. **Avcı** Engin – **Demir** Cenker Korhan, "Terörizm Çalışmaları: Türkiye'deki Araştırmalara İlişkin Betimsel Bir Analiz", Güvenlik Stratejileri Dergisi, Yıl 2017, Cilt 13, Sayı 26, sa. 1 – 44, s. 17.

⁶ **Ahmad** Feroz, Demokrasi Sürecinde Türkiye (1945-1980), Hil Yayın, İstanbul, 2010, s. 375 ve 455.

verilmiştir. 1980'deki bu düzenleme, şartları açısından günümüzdeki önleme araması düzenlemelerini etkilemiştir.

III.2002 – 2007 arası

Nihayet 2002 yılına gelindiğinde önleme araması tam anlamıyla ilk defa PVSK m. 9'daki değişiklik ile düzenlenmiştir⁷. Bu değişikliğin sebebi kuşkusuz 2001 yılında Anayasa m. 20'de yer alan özel hayatın gizliliği hakkında yapılan değişikliktir⁸. Bu değişiklik ile suçun işlenmesinin önlenmesi hali, aramanın yapılabilmesi için bir meşru sebep olarak ilk defa belirtilmiştir. Özel hayatın gizliliği karşısında güvenliği öne çıkaran bu düzenleme neticesinde önleme aramalarının da kodifikasyonu gerekmiştir. 2002 yılında yapılan değişiklik ile PVSK m. 9, Anayasa (AY) m. 20'deki mevcut rejime uyumlu hale getirilmeye çalışılmıştır. 2006 yılında somut norm denetimi yoluyla AYM'nin önüne getirilen PVSK m. 9, Anayasa'ya uygun bulunmuştur⁹.

2002'deki önemli değişikliklerden bir diğeri, önleme araması için hâkim kararının aranmasıdır. 2002 öncesinde hâkimin önleme araması gibi soruşturma öncesinde uygulanan idari tedbirlere izin vermesi gibi bir anlayış bulunmamaktaydı. Bu anlayış idari yapılanmadan doğan bir yetkinin kullanılması ile idari bir aramanın yapılacağı esasına dayanmaktaydı¹⁰. Ancak, 2002 yılı itibariyle önleme araması kararını kural olarak hâkimin vereceği bir sistem kurgulanmıştır¹¹.

PVSK m. 9'daki anılan değişikliğin bir diğer sebebi ise 11 Eylül 2001'de Amerika Birleşik Devletleri'nde gerçekleştirilen terör saldırılarıdır. Nitekim bu saldırılar dünya çapında güvenlik kaygısının artmasına yol açmakla birlikte risk ve tehlike odaklı önleyici faaliyetleri öne çıkartarak özgürlükler aleyhine bir eğilimin giderek ivme kazanmasına yol açmıştır¹².

⁷ **Yenisey** Feridun, Kolluk Hukuku, Beta, İstanbul, 2015, s. 280.

⁸ 03.10.2001 tarih ve 4709 sayılı kanun m. 5. **Yurtcan** Erdener, Ceza Yargılaması Hukuku, Beta, İstanbul, 2007, s. 354.

⁹ AYM, E. 2003/29, K. 2006/24, T. 22.2.2006.

¹⁰ **Yurtcan** Erdener, Ceza Yargılaması Hukuku, Alfa Basım, İstanbul, 1994, s. 357.

¹¹ Böylece PVSK m. 9/1'de sayılan sınırlı hallerde kural olarak hâkim kararıyla veya gecikmesinde sakınca bulunan hallerde hâkim kararı olmaksızın ilgili bölgenin en büyük mülki amirinin vereceği yazılı emirle belirli yerlerin suç işlenmeden önce aranması mümkün kılınmıştır.

¹² **Carvalho** Henrique, The Preventive Turn in Criminal Law, Oxford University Press, Birleşik Krallık, 2017, s. 157.

IV. 2007 ve sonrası

2007 yılına gelindiğinde PVSK'daki önleme araması, günümüzdeki son haline kavuşmuştur. Bu değişiklikte göze çarpan ilk husus, önleme aramasının amacına ilişkindir. 2007 yılında suçun işlenmesinin önlenmesi amacının yanında ilk defa tehlikenin önlenmesi amacı da getirilmiştir¹³. Bu değişikliğin amacı kolluğa yetki vermektense Avrupa Birliği uyum yasalarına uyum sağlayarak kamuoyunun güvenlik algısını sağlamlaştırmaktır¹⁴.

2015 yılına gelindiğinde “İç Güvenlik Paketi” olarak bilinen torba kanun¹⁵ ile durdurma ve kimlik sorma başlıklı PVSK m. 4/A/6'nın altında, kolluğa önleme araması yetkisi veren bir hal düzenlenmiştir. Böylece kolluk amirinin sözlü emriyle önleme araması yapılabileceği düzenlenmiştir. Nitekim bu yetkiyi sağlayan bölüm, 2016 yılında AYM tarafından AY m. 20'ye aykırı olduğu gerekçesiyle yürürlük tarihi altı ay ileriye etkili olacak şekilde iptal edilmiştir¹⁶.

2018 yılında ise 7145 sayılı torba kanun ile Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK), jandarma ve sahil güvenlik askeri mahalleri içinde önleme aramasına imkân veren çeşitli düzenlemeler yapılmıştır. Bu düzenlemelere ve özellikle 2013 sonrası tarihsel sürece çalışmamızın ilerleyen bölümlerinde ayrıca değinilecektir.

V. Değerlendirme

Önleme aramasının teorik bir yapıya kavuşturulması 2002 yılını balsa da benzer fonksiyona sahip arama yetkisi, 1973'ten itibaren Türk hukukunda görülmektedir. Haliyle önleme aramalarını sadece 11 Eylül saldırıları sonrasında oluşan risk ve tehlike odaklı trendin bir sonucu olarak görmek doğru olmayacaktır. Tarihçe göstermektedir ki güvenlik kaygısının arttığı dönemlerde kanun koyucu, artan bu kaygıyı giderebilmek adına önleme araması fonksiyonuna sahip düzenlemelere başvurmuştur. Bu tür

¹³ Buradaki tehlike vurgusunun Anayasa m. 20'de bir karşılığı bulunmamaktadır. Ancak, suçun işlenmesi ihtimali başlı başına bir tehlikeyi göstermektedir.

¹⁴ **Eryılmaz** Bedri, “5681 Sayılı Kanun ile Polis Vazife ve Selâhiyet Kanunu'ndaki (PVSK) Değişiklikler Sonrası Oluşan Yeni Durum: Bir Adım İleri, İki Adım Geri”, Ankara Barosu Dergisi, Yıl: 65, Sayı 3, Yaz 2008, sa. 65-79, s. 63.

¹⁵ 6638 Polis Vazife ve Selâhiyet Kanunu, Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun.

¹⁶ AYM iptal gerekçesi AY m. 20/2'de arama kararı verebilecek merciler arasında kolluk amirinin bulunmaması ve yine AY m. 20/2 gereği her halükârda yazılı olarak verilmesi gerekliliğini vurgulamaktadır. AYM, E. 2015/41, K. 2017/98, T. 4.5.2017.

YÜHFD Cilt: XVII Özel Sayı (2020)

düzenlemeler ile meşhur güvenlik mi özgürlük mü ikileminin zaman içerisinde hangi yöne kaydığı görülebilmektedir.

İkinci Dünya Savaşı sonrasında insan hakkı doktrini temeline dayanan Anayasa sistemlerinin etkisinde kalan Türkiye’de, 2000’li yıllara kadar çoğu zaman özel hayatın gizliliği lehine bir tutum sergilenmiştir. Ne var ki, yirmi birinci yüzyıl itibariyle artık güvenliğin daha ön plana çıktığı kararlara denk gelmek mümkündür. AYM kararlarının ötesinde yirmi birinci yüzyılda yapılan kanun ve yönetmeliklere bakıldığı zaman dahi önleme aramalarının kapsamının genişletilmeye veya esnetilmeye çalışıldığı görülmektedir. Nitekim 7145 sayılı torba kanun anılan genişlemenin, 01.06.2005 tarihli Adli ve Önleme Aramaları Yönetmeliği (AÖAY) ise esnetmenin en somut iki örneğidir.

Bu noktaya kadar yapmış olduğumuz tespitler, önleme aramasının tarihçesi ve gelişimi üzerinden yapılan çıkarımlardır. İncelenen tarihsel gelişim, önleme aramasının mantığına ilişkin bir fikir verse dahi bu fikrin somutlaşması ancak teknik hukuk açısından önleme aramalarının ele alınması ile mümkündür.

GENEL OLARAK ÖNLEME ARAMASI

Arama, gizlenen delil veya izlerin beş duyu organı tarafından ortaya çıkarılması için yapılan araştırma işlemidir¹⁷. Niteliği itibariyle arama, adli arama ve önleme araması olarak ikiye ayrılır. Soruşturma ve kovuşturma kapsamındaki aramalar, adli arama niteliğindedir. Yani adli aramalar, basit suç şüphesinin yetkili makamlarca öğrenildiği an ile kesin hüküm tarihi arasında yapılabilmektedir. Basit suç şüphesinin öğrenilmesinden önce yapılan aramalar ise önleme araması niteliğindedir. Bu sebeple iki arama türünün tabi oldukları hukuki rejimler farklıdır.

Bu noktada önleme aramasını idari denetimlerle karıştırmamak gerekir. Üst veya eşya aramasına olanak vermeyen idari denetimler, belirli faaliyetlerin yürütülme koşullarının veya bu faaliyetlerin devam edip etmediğinin denetlenmesi için kolluk kuvvetlerine verilmiş bir teftiş yetkisidir¹⁸. Önleme aramasının ne olmadığını tespit ettikten sonra muhtevasına ilişkin tespitlere geçilmelidir.

¹⁷ **Kunter** Nurullah, Muhakeme Hukuku Dalı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku, Fakülteler Matbaası, altıncı bası, İstanbul, 1978, s. 514, p. 386; **Yenisey**, Kolluk Hukuku, s. 279; **Özbek** Veli Özer – **Doğan** Koray – **Bacaksız** Pınar, Ceza Muhakemesi Hukuku, Seçkin, Ankara, 2019; s. 313.

¹⁸ İdari denetimler kolluk tarafından kendiliğinden yapılabileceği için önleme aramasında sahip olduğu üst, eşya ve özel evrak arama yetkisini de sağlamamaktadır. İdari denetim

Önleme araması tehlikenin önlenmesi veya suç işlenmesini önlemek amacıyla kişilerin üst, araç, özel evrak veya eşyalarının aranmasına imkân veren idari bir kolluk faaliyetidir¹⁹. Bu idari kolluk faaliyeti, tehlike veya suç işlenmesinin önlenmesi karşısında özel hayatın gizliliğine müdahale etmektedir. Kamu gücü vasıtasıyla özel hayatın gizliliği hakkının sınırlanabileceği AY m. 20/2, 21 ve AİHS m. 8/2’de belirtilmektedir²⁰. AY m. 20’deki kriterlere bakıldığında anılan sınırlama için kural olarak hâkim kararı gerekmektedir²¹. Gecikmesinde sakınca bulunan hallerde ise kanunla yetkilendirilmiş merciin yazılı emri de yeterlidir²².

Anayasa’nın koyduğu sistematik, kolluğa yetki veren kanunlarda ve bu kanunların uygulanışını gösteren yönetmeliklerle somutlaşmaktadır. Kolluğa verilen yetki ve görev kendi iç ayrımlarına göre çeşitlere ayrılmaktadır. Örneğin polis, jandarma veya sahil güvenliğinin kendi yetki kanunları bulunmaktadır. Bu sebeple önleme aramasına imkân veren düzenlemeler de dağınık bir şekilde bulunmaktadır²³. Ancak dağınık düzenlemelerin asıl çıkış noktası PVSK’daki önleme araması düzenlemesidir²⁴. PVSK m. 9 genel kolluğun tamamına yetki veren bir

halleri çeşitli faaliyetleri düzenleyen normlarda dağınık olarak yer almaktadır. Ancak bir grup idari denetim halî AÖAY m. 18’de sayılmıştır. **Yenisey** Feridun – **Nuhoğlu** Ayşe, Ceza Muhakemesi Hukuku, Seçkin, 2017, s. 295; **Alpsoy** Zeliha, Önleme Araması, Yüksek Lisans Tezi, Konya, 2019, s. 115.

¹⁹ **Centel** Nur – **Zafer** Hamide, Ceza Muhakemesi Hukuku, Beta, İstanbul, 2019, s. 453; **Yenidünya** Caner – **İçer** Zafer, Ceza Muhakemesi Hukuku, Adalet, Ankara, 2016, s. 363. Doktrinde önleme araması yerine “arama-tarama” ibaresi de kullanılmaktadır, bkz. **Yurtcan** Erdener, Ceza Yargılaması Hukuku, Adalet, Ankara, 2019, s. 422.

²⁰ Suçun önlenmesi özel hayatın gizliliği hakkına yönelik bir müdahale için AY m. 20/2 ve AİHS m. 8/2’de meşru sebep olarak sayılan hallerden birisidir. Ancak önleme aramasının ortaya çıkışı doğrudan suçun önlenmesiyle bağlantılı olması ve kolluğa önleme araması yetkisi veren kanunlarda sadece suçun ve tehlikenin önlenmesi amacıyla önleme araması yapılabileceği belirtildiği için paragrafta sadece bu meşru amaca yer verilmiştir.

²¹ Ancak Anayasa’daki bu gerekliliğin PVSK ve diğer ilgili düzenlemelerde somutlaşmamış olması öğretide eleştirilmektedir. **Özen** Mustafa, Ceza Muhakemesi Hukuku Dersleri, Adalet, Ankara, 2019, s. 464.

²² Yetkili merciin yazılı emri yine de yirmi dört saat içinde hâkim onayına sunulacaktır.

²³ Bu dağınık düzenlemeler şu şekildedir: PVSK m. 9; AÖAY m. 19 vd.; JK m. 7, 15/A ve 24; 2016/9741 Sayılı Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Yönetmeliği m. 47; 211 Sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmet Kanunu m. 56/A ve 56/B; SGK ek m. 7; 5253 Sayılı Dernekler Kanunu m. 20; 6222 Sayılı Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanun m. 12; 5442 Sayılı İl İdaresi Kanunu m. 11/A ve ek m. 1; 5607 Sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu m. 9.

²⁴ PVSK m. 9.

YÜHFD Cilt: XVII Özel Sayı (2020)

düzenlemedir²⁵. Haliyle kolluğa yetki veren diğer düzenlemeler PVSK'daki düzenlemelerden etkilenmiştir²⁶. Nitekim PVSK m. 25 ve ilgili mevzuattaki atıflar da bu hususu desteklemektedir. Bu sebeple çalışmamızın “Önleme Aramalarında Yeni Düzenlemeler” başlıklı bölümüne kadar anlatılacak kısmında PVSK üzerinden kurgulanan sistem esas alınacaktır.

PVSK M. 9'A İLİŞKİN BİRTAKIM ELEŞTİRİLER

I. Önleme Araması Kararı Gerektirmeyen Haller

AY m. 20/2 gereği arama yapılabilmesi için usulüne göre verilmiş hâkim kararı veya gecikmesinde sakınca bulunan hallerde kanunla yetkili kılınmış merciin yazılı emri gerekmektedir. Nitekim bu esas PVSK m. 9/1'de de tekrarlanmıştır. Ne var ki, AÖAY'de bu esasa bir istisna tanınmıştır. AÖAY m. 25'teki hallerde hâkim kararı veya yetkili merciin emri olmadan önleme araması yapılabilecektir.

AÖAY'nin amacı kolluğa arama yetkisi veren kanunların uygulanışını göstermektedir. Kolluğa yetki veren kanunlarda önleme araması için karar veya yazılı emir gerektiği açıkça belirtilmektedir²⁷. Bu kanunlarda gösterilmeyen bir istisnanın yönetmelik ile getirilmesi ise kanun ve Anayasa'ya aykırıdır²⁸. AY m. 20/2'nin açık lafzı özel hayatın gizliliğini ihlal eden her türlü arama için karar veya yazılı emir gerektiğini söylemektedir. Hukuk devleti ilkesi gereği idarenin düzenleyici işlemiyle Anayasa m. 20/2 ve PVSK m. 9'un arkasından dolanılmamalıdır²⁹. Ne var ki, Anayasa'ya aykırılık AÖAY'nin uygulanmasını kendiliğinden durdurmamaktadır. Hukuka uygunluk karinesi gereği AÖAY m. 25'teki bu düzenleme, iptal edilinceye kadar kolluk tarafından uygulanacaktır³⁰.

²⁵ **Yurtcan**, 2007, s. 354; **Alpsoy**, s. 98. Genel kolluğun tamamına yetki verilmesi kolluk yardımcısı niteliğinde olan çarşı ve mahalle bekçilerini kapsamamaktadır. 7245 sayılı Çarşı ve Mahalle Bekçileri Kanunu, bekçilere birtakım önleyici yetkiler verse de önleme aramasının yapılabilmesi bu kapsamda sayılmamıştır (m. 6). Bu sebeple bekçilerin önleme araması yapması mümkün değildir. Anılan düzenlemeye ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. **Erman R. Barış – Özcan Onur – Yetkin Erdi – Börekçi Eşref Barış – Üzeltürk Saba Ş. T.**, “Çarşı ve Mahalle Bekçileri Kanunu Teklifi” Hakkında Tespit, Düşünce ve Eleştiriler, E-kitap, İstanbul – 2020.

²⁶ **Yurtcan**, 2019, s. 422.

²⁷ PVSK m. 9/1.

²⁸ **Centel – Zafer**, s. 455.

²⁹ **Önok Murat**, Ceza Muhakemesi Hukukunda Güncel Konular: “Adli-İdari Arama ve Uygulamadaki Sorunlar”, ed. **Centel Nur**, On İki Levha, İstanbul, 2015, sa. 259-314, s. 309.

³⁰ **Alpsoy**, s. 115.

II. Önleme Aramasının Yapılabileceği Yerler

Özel hayatın gizliliğinin korunabilmesi adına önleme aramasının yapılabileceği yerler sınırlandırılmıştır. Bu sınırlamanın somutlaşması iki şekilde gerçekleşmektedir. Birinci sınırlandırma, kolluğa önleme araması yetkisi veren kanun ve yönetmeliklerde hangi yerlerde önleme araması yapılabileceğinin sınırlı sayıda sayılmasıdır. İkinci sınırlandırma ise kolluğa önleme araması yetkisi veren kanun ve yönetmeliklerde hangi yerlerde önleme araması yapılamayacağına belirtilmesidir.

İkinci sınırlamaya bakıldığında konut, yerleşim yeri, kamuya açık olmayan işyerlerinde ve bunların eklentilerinde önleme araması yapılamayacaktır³¹. Zira önleyici faaliyetlerin olağan hayata en az müdahaleyle yürütülmesi gerekir. Böylece kişilerin kendi varlıklarını diledikleri gibi geliştirebildikleri alanlara ilişkin bir güvence getirilirken suçun ve tehlikenin önlenmesi geri plana itilmektedir. Ne var ki, AÖAY'de önleme aramasının yapılabileceği yerler sayılırken ikinci sınırlamaya aykırı düzenlemelere yer verilmiştir.

AÖAY m. 19/2-h gereği 5607 Sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu'ndaki (KMK) suçların işlenmesinin önlenmesi amacıyla ticarethane, işyeri, eğlence ve benzeri yerler ile eklentilerinde önleme araması yapılabilecektir. Oysa bir önceki paragrafta belirtildiği üzere PYSK m. 9/4 gereği kolluğun işyerinde önleme araması yapma yetkisi bulunmamaktadır. Kaldı ki, KMK'da kolluğa işyerinde önleme araması yapma yetkisi veren bir hüküm bulunmamaktadır. PYSK'da açık hükme rağmen KMK'daki suçların önlenmesi amacıyla önleme aramasının yapılabileceğine ilişkin AÖAY'de böylesi bir istisnanın yaratılmaya çalışılması kanuna ve Anayasa'ya aykırıdır³².

İkinci sınırlamaya aykırı bir diğer düzenleme ise AÖAY m. 19/2-e'dedir. Bu fıkra uyarınca öğrenci yurtlarında veya eklentilerinde önleme araması yapılabilecektir. Fiilen kullanılıp kullanılmadığına bakılmaksızın öğrenci yurtları öğrenciler için birer yaşam alanıdır. Öğrenciler kaldıkları yurtları konut edinmek amacıyla kullanmaktadırlar. Bu sebeple doğaldır ki öğrenci yurtları da konut olarak kabul edilmelidir. Zira öğrenci yurtları da öğrencilerin özel hayatlarını sürdürdüğü yerlerdir. Haliyle AÖAY'deki bu düzenleme yine kanuna ve Anayasa'ya açıkça aykırıdır.

³¹ PYSK m. 9/4; AÖAY m. 19/3.

³² **Yalçın** Hüseyin, *Önleme Araması, Yüksek Lisans Tezi, Konya, 2010, s. 90. YÜHFD Cilt: XVII Özel Sayı (2020)*

Ne var ki, Anayasa'ya aykırılık AÖAY'nin uygulanmasını kendiliğinden durdurmamaktadır. Hukuka uygunluk karinesi gereği AÖAY m. 19'daki bu düzenlemeler, iptal edilinceye kadar kolluk tarafından uygulanacaktır.

III. Önleme Araması Kararına İtiraz

Önleme araması kural olarak bir karar veya emir ile gerçekleştirilir. Karar veya emrin verilebilmesi için öncelikle kolluk kuvvetleri önleme araması yapılması yönünde bir talepte bulunmalıdır³³. Bu talepte aramanın sebebi, konusu, kapsamı, amacı, yapılacağı yer, ve geçerli olacağı zaman aralığı belirtilmelidir. Talep kural olarak mülki amire iletilir. Kural olarak mülki amir, anılan talebi mülki amirliğin bağlı olduğu yargı çevresindeki sulh ceza hakimliğine iletacaktır. Sulh ceza hakimliği talebi incelemesi neticesinde duruşma açmaksızın dosya üzerinden bir karar verir. Sulh ceza hakiminin vermiş olduğu karara karşı AÖAY'de mülki amirin kanun yoluna başvurabileceği belirtilmiştir. Buradaki kanun yolu itirazdır. Ancak bu düzenleme yerinde değildir. Şöyle ki Anayasa'nın açık hükmü gereği mahkemelerin görev ve yetkileri kanunla düzenlenmelidir. Oysa AÖAY'deki sulh ceza hakimliklerinin önleme aramasına ilişkin verecekleri kararın kanun yoluna tabii olduğuna ilişkin bir düzenleme yapılmıştır. Yani idarenin düzenleyici işlemiyle kanun yolu merciine bir görev ve yetki verilmektedir. Bu sebeple anılan düzenlemeye Anayasa'ya aykırıdır. AÖAY m. 20/4'te yapılan düzenleme kanun düzeyine taşınmalıdır³⁴.

IV. Değerlendirme

Suçun işlenmesi kamu düzenini bozmakta ve toplumdaki güvenlik algısını zedelemektedir. Bu sebeple suçla mücadelede kolluğa önemli bir görev düşmektedir. Nitekim suçla mücadele görevi üstlenen kolluk, görevini yerine yetirirken hukuk devleti ilkesinin sağladığı birtakım kısıtlarla karşılaşmaktadır. Nitekim bu kısıtlar kolluk kuvvetleri nazarında yeterli kapsamda yetkilerinin olmadığı şeklinde bir algı oluşturmaktadır. Bu sebeple dönem dönem kolluğun daha fazla yetki istediği durumlar dillendirilmektedir³⁵.

Nihayetinde dönemin şartlarına bağlı güvenlik ve risk algısı neticesinde kolluğa daha geniş yetkiler verilmek istenmekte ancak temel hak ve özgürlüklere ilişkin güvenceler buna izin vermemektedir. Ne var ki,

³³ **Aldemir** Hüsni, Adli – Önleme Arama ve Elkoyma, Adalet, Ankara, 2019, s. 202-203.

³⁴ Aynı yönde bkz. **Yenisey** Feridun, Ceza Muhakemesi Hukuku, Seçkin, Ankara, 2019, s. 287.

³⁵ **Eryılmaz**, s. 63.

Türkiye’de bu güvenceler çoğu zaman idarenin düzenleyici işlemleriyle aşılmaya çalışılmaktadır. Nitekim kanunlara ve Anayasa’ya rağmen AÖAY ile önleme aramaları açısından hukuka aykırı düzenlemelere yer verilmesi bahsedilen durumun somut örneğidir.

Fikrimizce, hukuka aykırılık yaratan sistemin yeniden kurgulanması zorunludur. Anayasa ve kanunda verilen güvencelerin uygulanmaması veya göz ardı edilmesi hukuka duyulan güveni zedelemekte ve bu kavramların içeriğini boşaltmaktadır. Güncel durum güvenlik veya risk üzerinden bazı ihtiyaçları doğuruyorsa dahi öncelikle güvenlik ve riske sebep olan olguların ortadan kaldırılması yolu seçilmelidir. Bu yolda başarılı olunmadığı takdirde mevcut hukuki durum üzerinde sistematik bir değişiklik yapılması gerekir.

ÖNLEME ARAMALARINDA YENİ DÜZENLEMELER

I. Düzenlemeye Giden Süreç

7145 sayılı torba kanununa giden süreç, siyasi ve toplumsal olaylar açısından Türkiye’nin epey çalkantılı bir sürecine denk gelmiştir. 17-25 Aralık 2013 sonrasında başlayan süreçte FETÖ/PDY’nin (Fetullahçı Terör Örgütü / Paralel Devlet Yapılanması) askeri yapılanmasına ilişkin çeşitli çareler aranmaya başlanmıştır. Bu kapsamda 2014 Aralık’ta TBMM’ye sunulan bir tasarıyla 211 Sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmet Kanunu’na (TSKK) yeni bir madde eklenerek askeri mahallerde önleme araması yapılmasının önü açılmak istenmiştir³⁶. Görüldüğü üzere aslında 7145 sayılı torba kanun ile getirilen değişikliklerin bir kısmı aslında 2014 yılında yapılmaya çalışılmıştır. 2014’teki tasarının gerekçesi 2018’deki değişikliğe giden sürece ışık tutacak niteliktedir.

2014’teki tasarının gerekçesinde PVSŞ m. 9 gereği işyerlerinde arama yapılmasına izin verilmemesi ve bu sebeple askeri mahallerde önleme aramasının yapılamadığı belirtilmiştir. Askeri mahallerde önleme aramasına imkân vererek elde edilmek istenen hususlar ise fiziki güvenlik, bilgi güvenliği, emniyet, kazaların önlenmesi, verilen emirlere riayet edilip edilmediğin tespiti olarak gösterilmiştir³⁷. Ne var ki, anılan tasarı kanunlaşmamıştır.

2015 yılında FETÖ/PDY’nin TSK’daki yapılanmasına ilişkin çeşitli operasyonlar yürütülmüştür. Ancak, 2016’da anılan örgütün darbe girişimi

³⁶ Yenisey, Kolluk Hukuku, s. 281.

³⁷ Yenisey, Kolluk Hukuku, s. 281.

YÜHFD Cilt: XVII Özel Sayı (2020)

başarısız olmuş ve akabinde olağanüstü hâl ilan edilmiştir. Olağanüstü halin kaldırılmasından sonra 2018 yılında 7145 sayılı torba kanun çıkarılmıştır.

7145 sayılı torba kanunun gerekçesi son derece önemlidir. Gerekçeye göre yaklaşık iki yıldır uygulanan olağanüstü halin uzatılmayacak olması sebebiyle mevcut terör örgütleriyle olağan dönemde hukuk devleti ilkesi çerçevesinde mücadele edilmesi hedeflenmektedir³⁸. İlgili bölüm son dönemlerde kanun koyucunun olağanüstü hâl dönemini olağanlaştırması şeklinde yorumlanabilecektir³⁹.

II. Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmet Kanunu

TSKK'nın "Yoklamalar" bölümünün altında m. 56/A'da askeri kolluğa önleme araması yapabilme yetkisi verilmiştir. Nitekim TSKK m. 56/A'da PVSK m. 9'daki sistematik esas alınmıştır.

Amaç: Suçun işlenmesi ve tehlikenin önlenmesi amacıyla önleme araması yapılabilecektir. Amaç açısından PVSK'daki düzenleme ile birebir örtüşme mevcuttur. Anılan amaç AY m. 20 ve 21'e uygundur. Amaca ilişkin daha detaylı açıklamalar madde gerekçesinde yer almaktadır. Gerekçeye göre askeri mahallerde fiziki güvenlik ile bilgi güvenliğine ve emniyet ve kazaların önlenmesine yönelik olarak verilmiş emirlere riayet edilip edilmediğinin tespiti maksadıyla idari kontroller yapılabilmesi hedeflenmektedir⁴⁰. Bu amaçlar 2014'te TSKK'da değişiklik yapılmasını öngören kanun teklifindeki gerekçelere epey benzemektedir⁴¹.

Karar veya Emir: Önleme araması kararını kural olarak sulh ceza hâkimi verecektir. Gecikmesinde sakınca bulunan hallerde askeri birlik komutanının veya askeri kurum⁴² amirinin⁴³ ya da hukuk hizmetleri başkanı veya birim amirinin yazılı emri ile de önleme araması yapılabilecektir.

³⁸ 7145 Sayılı Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi, s. 13.

³⁹ Işık Göksu, "Türk Hukukunda ve Fransız Hukukunda Düşman Ceza Muhakemesi Uygulamaları", YÜHFD, C.XVI, 2019/2, sa. 233-278, s. 254.

⁴⁰ "Söz konusu düzenlemede askeri mahallerde fiziki güvenlik ile bilgi güvenliğine ve emniyet ve kazaların önlenmesine yönelik olarak verilmiş emirlere riayet edilip edilmediğinin tespiti maksadıyla ... idari kontroller yapılabilmesi hükme bağlanmaktadır." 7145 Sayılı Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi, s. 14.

⁴¹ Gerekçe için bkz. Yenisey, Kolluk Hukuku, s. 281.

⁴² TSKK m. 12/c'ye göre askeri kurum, -kita ve karargâh haricindeki- okul, ordu evi, dikim evi, fabrika, tersane, askerlik şubesi, ikmal merkezi ve depo gibi askeri tesis ve teşkillerdir.

⁴³ TSKK m. 9'ye göre amir makam ve memuriyet itibarıyla emretmek yetkisine haiz kimsedir. Kimin amir olduğu askerin rütbesine göre belirlenecektir (TSKK m. 3).

PVSK sistematîğindeki mülki amirin emrinden burada vazgeçilmiş ve TSK'nın kendi yapılanması içerisinde önleme araması emri verilebileceği düzenlenmiştir. Bu noktada her ne kadar Millî Savunma Bakanlığı'na bağlı olsa da TSK'nın yürütme içerisinde ayrıcalıklı bir yönünün bulunduğu görülmektedir.

PVSK m. 9'daki önleme araması için hâkim kararı veya ilgili mülki amir emri gerekir. Haliyle önleme araması emri, yürütmenin taşra teşkilatındaki en yüksek hiyerarşideki memurundan gelecektir. Bu emir ise kamu gücü kullanmak suretiyle kolluk tarafından yerine getirilecek ancak kolluk ile aramaya tabi olan birey arasında ast-üst ilişkisi bulunmayacaktır. Ne var ki, TSKK m. 56/A'da önleme araması emrini veren merci, bu emri uygulamakla yükümlü asker ve bu emir kapsamında aramaya konu olan asker arasında ast-üst ilişkisi olacaktır. Emir komuta zinciri içerisinde katı bir disiplinden geçirilen bir teşkilatta, üstün astı tarafından aranması pek uygulanabilir gözükmemektedir. Çünkü TSKK m. 56/A kapsamında askeri mahaldeki herkesin aranabileceği belirtilmiştir. Haliyle aksi önleme araması emrinde yazmadıkça emri yerine getiren askerin, aramaya konu kişilere rütbesine göre bir istisna tanınması mümkün değildir, önleme aramasının aynı statüdeki kişilere uygulanması gerekecektir⁴⁴. Örneğin askeri mahalde önleme araması emri veren hukuk hizmetleri başkanının rütbesi, önleme aramasının yapılan askerden daha düşük olabilir. Böylesi bir durum TSK hiyerarşisi içerisinde sıkıntılar yaratabilecektir.

Kişi ve Konu: Sulh ceza hakiminin kararı veya yetkili mercinin yazılı emri üzerine kişilerin üstü, araçları, özel kâğıtları ve eşyası aranacaktır. Kişilerin ibaresinden anlaşılacağı üzere kural olarak askeri mahaldeki herkesin üzeri aranabilecektir. Bu noktaya kadar anlatılan sistematik önleme aramasının amacı, karar veya emri vermeye yetkili merciler ve önleme aramasının konusu açısından PVSK m. 9'daki sistematîğe benzemektedir. Ancak, 2803 Sayılı Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Kanunu (JK) ve 2692 Sayılı Sahil Güvenlik Komutanlığı Kanunu'nda (SGKK) sadece askerlik hizmetini yerine er ve erbaşların aranabileceği düzenlenmişken TSKK'da böyle bir ayırım yapılmaması ilginçtir.

Yer: Farklılıklara gelindiğinde ise polislin işyerlerinde önleme araması yapması yasakken TSKK m. 56/A'da işyeri sayılmamış, sadece konut veya yerleşim yerinde arama yapılamayacağı belirtilmiştir. Zira TSKK m. 56/A gereği ancak askeri mahallerde önleme araması yapılabilmektedir. Askeri

⁴⁴ Kural olarak önleme aramasının yapılacağı yerde aynı statüde bulunan herkesin durdurulup aranması gerekir. **Övet**, s. 78.
YÜHFD Cilt: XVII Özel Sayı (2020)

mahaller ise TSKK'da tanımlanmamıştır. *Fikrimizce*, kıta, karargâh ve askeri kurum niteliğinde sayılan yerler askeri mahal niteliğindedir⁴⁵.

Maddede işyeri ibaresinin geçmemesi şans ederi değildir. Askeri mahallerin çoğu niteliği itibariyle işyeridir. 7145 sayılı torba kanun ile önleme aramasının askeri mahallerde de gerçekleşebilmesini amaçlandığı için TSKK m. 56/A'da işyeri ibaresi bilinçli bir şekilde kullanılmamıştır⁴⁶. Ancak, orduvi gibi konut veya yerleşim yeri niteliği bulunan askeri mahallerde önleme araması yapılamayacaktır.

Zaman: Aramanın yapılabileceği zamana ilişkin TSKK m. 56/A'da bir belirleme yoktur. Ancak, TSKK m. 56/A'nın uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar Millî Savunma Bakanlığının çıkaracağı bir yönetmelikle ileride belirlenecektir⁴⁷. Bu olası yönetmelikte aramanın zamanına ilişkin belirlenmeler yapılması beklenmektedir.

Önleme aramasının zamanına ilişkin AÖAY'de birtakım hükümler bulunmaktadır. Ancak bu hükümlerin TSKK m. 56/A kapsamında uygulanması mümkün değildir. Çünkü TSKK m. 56/A aslında askeri kolluğun önleme araması yapabilme yetkisinin farklı bir halini düzenlemektedir. İşyerinde önleme aramasının yapılamayacağı AÖAY m. 19/son'da açıkça belirtilmektedir. Oysa TSKK m. 56/A'da işyeri niteliğinde olsa dahi belirtilen yerlerde önleme araması yapılabilir. TSKK'da önleme aramasının yapılmasına yetki veren bu farklı halin uygulanmasına ilişkin ayrı bir yönetmeliğin yapılacağına da açıkça işaret edilmiştir⁴⁸. Bu sebeple TSKK m. 56/A'ya göre önleme araması yapılırken AÖAY uygulanmayacaktır.

⁴⁵ TSKK m. 12: “a) Kıta: Görevin yapılması için taktik ve idari birlikleri kapsıyan ve bir kumanda altında toplanan teşkilere kıta denir. ... b) Karargah: Kumandan veya amirlerin kıta veya kurumlarının sevk ve idarelerinde yardımcı olan bir toplumdur. Karargahlar bir kuruluş ve kadro ile tesbit edilir. c) (Değişik: 2/1/2017-KHK-681/2 md.; Aynen kabul: 1/2/2018-7073/2 md.) Askeri kurum: Kıta ve karargah anlamı dışında kalan okul, ordu evi, dikim evi, fabrika, tersane, askerlik şubesi, ikmal merkezi ve depo gibi askeri tesis ve teşkililerdir.”

⁴⁶ **Yenisey**, Kolluk Hukuku, s. 281.

⁴⁷ TSKK m. 56/A/son. Çalışmamızın tarihi itibariyle henüz böyle bir yönetmelik çıkarılmamıştır.

⁴⁸ TSKK m. 56/A/son.

III. Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Kanunu

Jandarmanın genel kolluk olarak PVSK m. 9 kapsamında önleme araması yapabilme yetkisi vardır⁴⁹. Ancak, anılan bu yetkiden bağımsız olarak 2018 yılında JK m. 15/A altında düzenlenen hükümlerle jandarmaya özel bir kapsamda önleme araması yapma yetkisi verilmiştir⁵⁰. Bu düzenlemede PVSK m. 9'daki fıkralar doğrudan alınmış ve bunların üzerinde küçük değişiklikler yapılmıştır.

Amaç: Tehlikenin veya suç işlenmesinin önlenmesidir. Amaç açısından PVSK'daki düzenleme ile birebir örtüşme mevcuttur. Anılan amaç AY m. 20 ve 21'e uygundur.

Karar veya Emir: Sulh ceza hakiminin kararı veya gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde birlik komutanının veya kurum amirinin yazılı emri üzerine önleme araması yapılabilecektir. Karar veya emir açısından da PVSK'daki sistematik takip edilmiştir. Jandarma birliklerinin teşkilatlanması İçişleri Bakanlığınca gerçekleştirilir⁵¹. Haliyle jandarma teşkilatı da aslında mülki amire bağlanmış durumdadır. Buna rağmen PVSK'daki gibi mülki amir yerine anılan mercilerin yetkilendirilmesi şaşırtıcıdır. Kaldı ki, bir önceki başlıkta TSKK'ya ilişkin emir komuta zinciri içerisinde yaşanacak sorunlara ilişkin tespitlerimiz jandarma teşkilatı için de geçerlidir.

Kişi ve Konu: Askerlik yükümlülüğünü yerine getiren erbaş ve erlerin üstü, özel kâğıtları ve eşyası aranabilecektir. Kişi itibariyle PVSK m. 9'da kural olarak herkes hakkında önleme araması yapılabilirken JK m. 15/A gereği sadece askerlik yükümlülüğünü yerine getiren erbaş ve erler aranabilecektir. Yani JK m. 15/A kapsamında yapılan bir önleme araması sırasında jandarma askeri mahallinde yakınına ziyarete gelen sivil kişiler aranamayacaktır. Örneğin jandarma askeri mahallinde yemek hizmeti sunan şirket çalışanları da önleme araması kapsamında aranamayacaktır.

Fikrimizce, TSKK'da herkesin aranması mümkünken JK'da sadece erbaş ve erlerin aramaya konu olması, kanun koyucunun İçişleri Bakanlığı

⁴⁹ Bu yetkinin dayanağı için bkz. PVSK m. 9, JK m. 7, AÖAY m. 4, 2016/9741 Sayılı Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Yönetmeliği m. 42'dir.

⁵⁰ Buradaki özel kapsam ibaresinden PVSK m. 25'in atfıyla PVSK m. 9 ile JK m. 15/A arasında özel-genel norm ilişkisi kurulduğu anlaşılmalıdır. Bu PVSK ve JK arasındaki bağlantıya ilişkin açıklamalar bölümün sonundaki değerlendirme kısmında yapılmıştır.

⁵¹ JK m. 5/1. mülki teşkilata tabi olan jandarma iç güvenlik birlikleri, jandarma bölge, il jandarma, il merkez ve ilçe jandarma komutanlıkları, jandarma karakol komutanlıkları ve jandarma koruma birlikleridir. **Akçe** Ercan, Türk Hukukunda İdari Kolluk Teşkilatı Olarak Jandarma, Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale, 2006, s. 75.

personelini önleme aramasından ayırmaya çalıştığını göstermektedir. Çünkü askerlik yükümlülüğünü yerine getiren erbaş ve erler doğrudan İçişleri Bakanlığının personeli değildir. TSKK'daki önleme aramasında Milli Savunma Bakanlığının personelinin önleme aramasına tabi olabilmesi karşısında İçişleri Bakanlığının jandarma personeli aramadan muafır. Buradaki muafiyet İçişleri Bakanlığına bağılı personellerin aranmaması konusunda yeknesaklık sağlamak adına yapılmış olabilir. Çünkü polis teşkilatı da İçişleri Bakanlığına bağılı olarak faaliyet göstermektedir. Aynı zamanda polis hizmet binaları da işyeri niteliğindedir. Bu sebeple anılan mahallerde önleme araması yapılamayacaktır. Bunun sonucunda da polislerin işyerinde önleme aramasına tabi olması mümkün değildir.

Yukarıda anılan kişilerin üst, özel kağıt ve eşyalarının aranabilmesi PVSK m. 9'daki kapsama benzemektedir. Ancak PVSK m. 9'da kişilerin araçlarının aranabileceğı düzenlenmişken JK m. 15/A'da buna yer verilmemiştir. Bu noktada akla araçlarda yapılacak önleme aramalarının JK m. 15/A kapsamında olup olmadığı sorusu gelmektedir. Burada suçun önlenmesi veya özel hayatın gizliliğı lehine olacak şekilde iki türlü yorum yapılabilir. Suçun önlenmesi lehine yapılacak yorumda bir tür eşya olması sebebiyle araçlarda da önleme araması yapılabileceğı sonucuna ulaşılır. Özel hayatın gizliliğı lehine yapılacak yorumda ise kanun koyucunun arama yapılabilecek konuları, PVSK m. 9'da olduğı gibi tek tek sayması sebebiyle bu noktada bilinçli bir tercih yaparak araçları önleme aramasının kapsamının dışında bıraktığına ulaşılır.

Kanatimizce, temel hak ve özgürlükleri sınırlaması sebebiyle önleme aramasına ilişkin hususların dar yorumlanması gerekir. Bu sebeple her ne kadar eşya statüsünde olsa da araçlarda önleme araması yapılabileceğinin JK m. 15/A'da belirtilmemesi bilinçli bir tercihtir. Nitekim TSKK m. 56/A'da araçlarda önleme araması yapılabileceğı açıkça yazarken JK m. 15/A'da aracın sayılmaması bu bilinçli tercihin asli göstergesidir. Haliyle JK m. 15/A kapsamında araçlarda arama yapılabileceğinin kabulü AY m. 13 ve 20'ye aykırı olacaktır. Kaldı ki, askerlik yükümlülüğünü yerine getiren er ve erbaşların araçlarıyla askeri mahallere girmesi, olağan hayat akışında pek mümkün değildir.

Yer: JK m. 15/A kapsamında önleme aramasının yapılabileceğı yer jandarma hizmet binaları ve eklentileridir. Hizmet binaları jandarma teşkilatındaki karargâh, birlik ve kurumları içerisinde yer alacaktır⁵². Bu noktada bina haricindeki açık alanlarda önleme aramasının yapıp

⁵² JK m. 2.

yapılamayacağı tespit edilmelidir. Zira jandarma teşkilatına ait olan bir yerde bina veya binanın eklentisi olmayan açık alanlar da mevcuttur.

Fikrimizce, jandarma teşkilatına ait olsa da bina veya binanın eklentisi olmayan yerlerde JK m. 15/A'ya dayalı önleme araması yapılamayacaktır. Çünkü adli aramaya göre önleme araması kararı veya emrinin alınabilmesi daha düşük kriterlere tabidir. Bu düşük kriterler karşısında kanun koyucu önleyici faaliyetin sınırlarını keskin hatlarda çizmekte ve böylece aramaya tabi olacak kişiler için bir güvence oluşturmaktadır. Bu sebeple ilgili mevzuatlarda önleme aramasının yapılabileceği yerlere sınırlı sayıda sayılmaktadır. Haliyle JK m. 15/A'da arama yapılabilecek yerler olarak sayılan hizmet binası ve eklentileri dar yorumlanmalıdır.

Zaman: Aramanın yapılabileceği zamana ilişkin JK m. 15/A'da bir belirleme yoktur. Ancak, JK m. 15/A'nın uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar İçişleri Bakanlığının çıkaracağı bir yönetmelikle ileride belirlenecektir. Bu olası yönetmelikte aramanın zamanına ilişkin belirlenmeler yapılması beklenmektedir. Önleme aramasının zamanına ilişkin AÖAY'nin uygulanması mümkün değildir. Çünkü JK m. 15/A aslında jandarmanın önleme araması yapabilme yetkisinin farklı bir halini düzenlemektedir. İşyerinde önleme aramasının yapılamayacağı AÖAY m. 19/son'da açıkça belirtilmektedir. Oysa JK m. 15/A'da işyeri niteliğinde olsa dahi belirtilen yerlerde önleme araması yapılabilir. JK'da önleme aramasının yapılmasına yetki veren bu farklı halin uygulanmasına ilişkin ayrı bir yönetmeliğin yapılacağına da açıkça işaret edilmiştir⁵³. Bu sebeple JK m. 15/A'ya göre önleme araması yapılırken AÖAY uygulanmayacaktır.

IV. Sahil Güvenlik Komutanlığı Kanunu

Genel kolluğun içinde yer alan sahil güvenlik teşkilatı, PVSK m. 9 anlamında önleme araması yapmaya yetkili kolluklardan birisidir⁵⁴. 2018 yılında SGKK'ya eklenen ek madde 7 ile sahil güvenliğe özel bir kapsamda önleme araması yapabilme yetkisi verilmiştir⁵⁵. Bu düzenlemede PVSK m. 9'daki fıkralar doğrudan alınmış ve üzerlerinde küçük değişiklikler yapılmıştır.

⁵³ JK m. 15/A/son.

⁵⁴ Bu yetkinin dayanağı için bkz. PVSK m. 9, SGKK m. 4/2-5, 2016/9743 Sayılı Sahil Güvenlik Komutanlığı Teşkilat, Görev ve Yetkileri Yönetmeliği m. 47.

⁵⁵ Buradaki özel kapsam ibaresinden PVSK m. 9 ile SGKK ek m. 7 arasında özel-genel norm ilişkisi kurulduğu anlaşılmalıdır. Bu iki düzenlemenin arasındaki bağlantıya ilişkin açıklamalar bölümün sonundaki değerlendirme kısmında yapılmıştır.

Amaç: Tehlikenin veya suç işlenmesinin önlenmesidir. Amaç açısından PVSK'daki düzenleme ile birebir örtüşme mevcuttur. Anılan amaç AY m. 20 ve 21'e de uygundur.

Karar veya Emir: Sulh ceza hâkimi kararı veya bu sebeplere bağlı olarak gecikmesinde sakınca bulunan hallerde birlik komutanının veya kurum amirinin yazılı emri üzerine önleme araması yapılabilecektir. Karar veya emir açısından da PVSK'daki sistematik takip edilmiştir. Önleme araması emrini vermeye yetkili merci açısından da JK m. 15'deki sistematik birebir aynıdır. Bu sebeple JK m. 15/A başlığı altında karar veya emir bölümündeki değerlendirmelerimiz burada da geçerlidir.

Kişi ve Konu: SGKK ek m. 7 kapsamında askerlik yükümlülüğünü yerine getiren erbaş ve erlerin üst, özel kağıt ve eşyası aranabilir. Buradaki kapsam JK m. 15/A ile birebir aynıdır. Bu sebeple JK m. 15/A başlığı altında kişi ve konu bölümündeki değerlendirmelerimiz burada da geçerlidir.

Yer: Sahil güvenlik bünyesinde yapılabilecek önleme aramaları sahil güvenlik hizmet binaları ve eklentileri ile yüzer unsurlarında yapılabilir. Yüzer unsurlar hariç buradaki kapsam JK m. 15/A ile birebir aynıdır. Bu sebeple JK m. 15/A başlığı altında yer bölümündeki değerlendirmelerimiz burada da geçerlidir.

Zaman: Aramanın hangi zaman yapılabileceği SGKK ek m. 7'de belirlenmemiştir. Bu hususa ek m. 7'nin uygulanmasına ilişkin İçişleri Bakanlığı tarafından çıkarılacak yönetmelikte değinilmesi olası gözükmektedir⁵⁶. Zamana ilişkin AÖAY'deki hükümlerin burada uygulanması mümkün değildir. AÖAY'nin uygulanamamasına ilişkin JK başlığı altında zaman bölümündeki değerlendirmelerimiz burada da geçerlidir.

V. Değerlendirme

7145 sayılı torba kanun ile getirilen önleme araması değişiklikleri hukuka uygunluk, gereklilik ve etkililik açısından değerlendirilmelidir. Hukuka uygunluk açısından önleme araması yetkisi veren düzenlemelerde Anayasa'ya uygunluk açısından problemlili olabilecek nokta, işyeri niteliğindeki yerlerde önleme aramasının yapıp yapılamayacağını ilişkindir⁵⁷. PVSK m. 9'daki sistem, işyerinde önleme araması

⁵⁶ SGKK ek m. 7/son.

⁵⁷ Çalışmamızın tarihi itibarıyla AYM tarafından 7145 sayılı torba kanunun getirdiği önleme araması değişikliğine ilişkin bir karar verilmemiştir.

yapılabilmesini açıkça yasaklamaktadır. Ancak, TSKK, JK ve SGKK'da bu esasa istisna tanınmıştır. İstisnai bu düzenlemeler kapsamında askeri mahal veya hizmet binalarında önleme araması yapılabilecektir.

Diğer kamu kurumları bünyesinde önleme araması yapılamazken anılan yerlerde istisna tanınması dikkat çekmektedir. Demek ki kanun koyucu bazı mahallerde suç olasılığının ve tehlikenin var olduğunu kabul etmektedir. Nitekim askeri mahallerde casusluk vb. birtakım suçlar işlenebilmektedir. Bu tür suçların ağır sonuçlar doğuracağı açıktır. Ancak, Türkiye'nin yakın tarihinde yürütülen askeri casusluk yargılamalarının aslında birer komplo olduğu ortaya çıkmıştır. Bu sebeple hukuki güvencelerin çiğnenerek yargılamaların bu kadar rahatça kötüye kullanılabilirdiği bir gerçeklikte özel hayatın gizliliğine müdahalenin daha dar kapsamda yürütülmesi gerekir. Özgürlüklere müdahale niteliğinde önleyici faaliyetlerin kullanılmasından önce uygulayıcıların zihniyetini değiştirecek uzun vadeli politikalara ihtiyaç duyulmaktadır.

Gereklik açısından öncelikle değişikliğin gerekçesine bakılmalıdır. 7145 sayılı torba kanunun iki gerekçesi bulunmaktadır. Birinci gerekçe olağanüstü halin uzatılmayacak olması sebebiyle olağan dönemlerde terör örgütüyle mücadele edilmesidir. An itibarıyla FETÖ/PDY'ye karşı yürütülmekte olan onlarca soruşturma ve kovuşturma vardır. Soruşturma ve kovuşturma kapsamında askeri mahallerde dahi arama yapılabilmektedir. Buna rağmen anılan yerlerde önleme aramasını yapılmak istenmesi, bu yerlerde halen suç işlenmesinin veya tehlikenin var olduğu kabulünü getirir. Böylesi bir tehlikenin İçişleri Bakanlığına bağlı Jandarma ve Sahil Güvenlik Komutanlığı hizmet binalarında olduğunu kabullenmek ilginçtir. Çünkü aynı bakanlığa bağlı polis teşkilatına ait hizmet binalarında önleme araması yapılmasına ilişkin bir düzenleme bulunmamaktadır. Oysaki polis teşkilatı içinde dahi FETÖ/PDY üyesi birçok memur bulunmaktadır. Kaldı ki, FETÖ/PDY ile mücadele için önleme araması gibi önleyici tedbirlerden önce bir terör örgütünün nasıl devletin her kademesine sirayet edebildiği çözümlenmelidir.

Etkililik açısından ise 7145 sayılı torba kanunun ikinci gerekçesine bakılmalıdır. TSKK m. 56/A'nın gerekçesine göre askeri mahallerde fiziki güvenlik ile bilgi güvenliğine ve emniyet ve kazaların önlenmesine yönelik olarak verilmiş emirlere riayet edilip edilmediğinin tespiti maksadıyla idari kontroller yapılması hedeflenmektedir. Askeri mahal ve hizmet binalarının giriş ve çıkışları güvenlik önlemleriyle denetim altındadır. Bunun haricinde bu yerlerin sınırları çeşitli güvenlik önlemleriyle çevrilidir. Aynı zamanda askeri mahaller ile hizmet binalarının içerisinde bulunan personelin kendi

içlerinde ast-üst ilişkisi bulunmaktadır. Ayrıca, anılan personelin belirli bir hizmeti yerine getirirken tabi olduğu katı kurallar bulunmaktadır. Bu kurallar ise personelin üstü tarafından düzenli olarak denetlenmektedir. Haliyle bu güvenlik şartları, hiyerarşi ve katı koşullar içerisinde askerlik yükümlülüğünü yerine getiren er ve erbaşların suç işleseler dahi bunu başkaca yöntemlerle önlemek gayet mümkündür.

Son olarak PVSİ m. 9 ile 7145 sayılı torba kanun hükümleri arasındaki ilişki ele alınmalıdır. PVSİ m. 9 açıkça işyerinde önleme araması yapılmasını yasaklamaktadır. Oysaki yeni düzenlemelerde işyeri niteliğindeki yerlerde önleme araması yapılabileceği belirtilmektedir. Demek ki kanun koyucu PVSİ m. 9'un kapsamına girmeyen bir alanda önleme araması yapılabilmesine imkân vermektedir. PVSİ m. 9'un 7145 sayılı torba kanundaki değişiklikleri kapsamıyor olması sebebiyle de TSİİ m. 56/A, İİ m. 15/A ve Sİİİ ek m. 7 ile PVSİ m. 9 arasında özel-genel norm ilişkisi bulunmamaktadır. Bunun sonucunda da AÖAY, 7145 sayılı torba kanundaki önleme araması düzenlemelerine uygulanamayacaktır. Nitekim TSİİ m. 56/A, İİ m. 15/A ve Sİİİ ek m. 7'de söylendiği gibi ilgili bakanlıklar bu madde kapsamında önleme aramasının usul ve esaslarını belirlemek üzere ayrı yönetmelikler düzenleyebilecektir.

PVSK, TSKK, JK ve SGKK'daki Düzenlemelerin Karşılaştırma Tablosu					
Kanun	Aramanın Konusu	GSBH ⁵⁸ Yoksa Karar Verebilecekler	GSBH Varsa Emir Verebilecekler	Arama Yapılabilecek Yerler	Aramanın Süjesi
PVSK	Üst, araç, özel kâğıt ve eşyalar	Sulh Ceza Hakimi	Mülki amirin yazılı emri	PVSK m. 9 ve AÖAY m. 19	Kişilerin
TSKK	Üst, araç, özel kâğıt ve eşyalar	Sulh Ceza Hakimi	Askeri birlik komutanının veya askeri kurum amirinin ya da hukuk hizmetleri başkanı veya birim amirinin yazılı emri	Askeri mahallerde	Kişilerin
JK	Üstü, özel kâğıt ve eşyalar	Sulh Ceza Hakimi	Birlik komutanının veya kurum amirinin yazılı emri	Jandarma hizmet binaları ve eklentilerinde	Askerlik yükümlülüğünü yerine getiren erbaş ve erlerin
SGKK	Üstü, özel kâğıt ve eşyalar	Sulh Ceza Hakimi	Birlik komutanının veya kurum amirinin yazılı emri üzerine	Sahil güvenlik hizmet binaları ve eklentileri ile yüzer unsurlarında	Askerlik yükümlülüğünü yerine getiren erbaş ve erlerin

SONUÇ

Özgürlük ve güvenlik dengesini şekillendiren önleme araması fonksiyonlu düzenlemeler 1973'ten itibaren hukukumuzda var olmaya başlamıştır. Tarihçeye bakıldığında güvenlik kaygısının arttığı her dönemde önleme araması fonksiyonu gören düzenlemelerin form değiştirdiği görülmektedir. Ancak, 2000'li yıllardan sonra Türkiye'de önleme aramasının alanının gitgide genişlediği bir seyir mevcuttur. Bu seyrin en somut örneği de 7145 sayılı torba kanun ile yapılan değişikliklerdir.

7145 sayılı torba kanun ile işyeri niteliğinde olan TSK askeri mahalleri ile jandarma ve sahil güvenlik hizmet binalarında önleme araması yapılabilmesinin önü açılmıştır. Düzenlemenin gerekçesine göre terör

⁵⁸ Gecikmesinde sakınca bulunan hal.
YÜHFD Cilt: XVII Özel Sayı (2020)

örgütleriyle mücadelenin olağan dönemde hukuk devleti ilkesi çerçevesinde sürdürülmesi hedeflenmektedir. Ancak, böylesi bir hedef manidardır. Zira 7145 sayılı torba kanun öncesindeki önleme araması rejiminde halihazırda birçok hukuka aykırı durum mevcuttur. Bunlara ilişkin herhangi bir iyileştirme politikası yürütülmeksizin önleme aramasının yapılabileceği alanı genişletmek halihazırdaki sıkıntıların başkaca alanlara sirayet etmesine sebep olabilecektir.

İçişleri Bakanlığına bağlı kolluk kuvvetlerinden sadece jandarma ve sahil güvenlik teşkilatında önleme araması yapılabilmesinin önü açılması da ilginçtir. Zira 7145 sayılı torba kanun ile polis hizmet binalarında önleme aramasına imkân sağlayan bir değişiklik yapılmamıştır. İstatiksel bir hesaplama yapıldığında polis tarafından polis hizmet binalarında işlenen suç oranı ile askerlik yükümlülüğünü yerine getiren er ve erbaşların jandarma ve sahil güvenlik hizmet binalarında işledikleri suç oranı arasında epey fark bulunmaktadır. Bu noktada kanun koyucunun sadece jandarma ve sahil güvenlik teşkilatını hedef almasına bir anlam verilememektedir. Şayet jandarma ve sahil güvenlik üzerinde FETÖ/PDY kaygısı bulunuyorsa dahi polis teşkilatının da bu açıdan sicili epey kabarık olduğu unutulmamalıdır.

Çalışmamızın sonucunda görülmektedir ki 7145 sayılı torba kanundaki önleme aramasına ilişkin değişikliklerle ulaşılmaya çalışılan amaç ile araç arasında bir uyumsuzluk vardır. Zira kanun koyucu bu düzenleme ile hem FETÖ/PDY ile olağan dönemde mücadele etmek istemekte hem de askeri mahal ile jandarma ve sahil güvenlik hizmet binalarında bir çeşit asayiş sağlamak istemektedir. Ancak bu iki amaç için önleme aramasının anılan yerlerde yapılabilmesi gerekmemektedir. Zira askeri mahaller ile jandarma ve sahil güvenlik hizmet binalarının giriş, çıkış ve sınırları güvenlik önlemleriyle çevrilidir. Buradaki personeller emir komuta zincirinde ve üst-alt ilişkisi içerisinde sıkı bir disiplin altında faaliyet göstermektedir. Bu yerlerdeki personelin tabi olduğu birçok katı meslek kuralı bulunmaktadır. Bu katı kurallar zaten getirilen değişikliğin gerekçesindeki asayiş kaygılarına cevap vermek için yeterlidir. FETÖ/PDY ile olağan dönemde mücadele edilmek isteniyorsa da yürütülen yargılamalar zaten TSK, jandarma ve sahil güvenlik mahallerinde arama yapılabilmesine imkân vermektedir. Ayrıca belirtilmelidir ki TSK'nın askeri mahallerinde herkesin aranabileceğine ilişkin düzenleme özellikle önleme araması kararını veren merci ile aranan asker arasındaki ast-üst ilişkisi açısından sorun yaratabilecek niteliktedir.

Bu mahallerde önleme aramasının yapılabilmesini kabul etmek mevcut sistem ile başa çıkılamayacak bir tehlike ve riskin olduğunu kabul etmek

niteliğindedir. Şayet böyle bir tehlike ve risk varsa dahi özgürlükler aleyhine önleyici bir faaliyete imkân tanımak yerine tehlike ve riski yaratan olguları yok etmek üzerine uzun vadeli politikalar geliştirilmelidir.

KAYNAKÇA

- Ahmad** Feroz, *Demokrasi Sürecinde Türkiye (1945-1980)*, Hil Yayın, İstanbul, 2010.
- Aldemir** Hüsnü, *Adli – Önleme Arama ve Elkoyma, Adalet*, Ankara, 2019.
- Akçe** Ercan, *Türk Hukukunda İdari Kolluk Teşkilatı Olarak Jandarma, Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale*, 2006.
- Alpsoy** Zeliha, *Önleme Araması, Yüksek Lisans Tezi, Konya*, 2019.
- Avcı** Engin – **Demir** Cenker Korhan, “Terörizm Çalışmaları: Türkiye’deki Araştırmalara İlişkin Betimsel Bir Analiz”, *Güvenlik Stratejileri Dergisi*, Yıl 2017, Cilt 13, Sayı 26, sa. 1 – 44.
- Bilen** Mesut, *Adli Arama ve Önleme Araması, Yüksek Lisans Tezi, Diyarbakır*, 2006.
- Carvalho** Henrique, *The Preventive Turn in Criminal Law*, Oxford University Press, Birleşik Krallık, 2017.
- Centel** Nur – **Zafer** Hamide, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, Beta, İstanbul, 2019.
- Demirtürk** Sinan, “1960–1980 Döneminde Türkiye’de Sosyo-Ekonomik Değişimin ve Dışa Yönelişin Toplumsal Dinamikleri”, *21. Yüzyılda Eğitim Ve Toplum Eğitim Bilimleri Ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Yıl 2015, Cilt 4 , Sayı 12, sa. 155-182.
- Erman** R. Barış – **Özcan** Onur – **Yetkin** Erdi – **Börekçi** Eşref Barış – **Üzeltürk** Saba Ş. T., “Çarşı ve Mahalle Bekçileri Kanunu Teklifi” Hakkında Tespit, Düşünce ve Eleştiriler, E-kitap, Yeditepe Yayınevi, İstanbul – 2020.
- Eryılmaz** Bedri, “5681 Sayılı Kanun ile Polis Vazife ve Selahiyet Kanunu’ndaki (PVSK) Değişiklikler Sonrası Oluşan Yeni Durum: Bir Adım İleri, İki Adım Geri”, *Ankara Barosu Dergisi*, Yıl: 65, Sayı 3, Yaz 2008, sa. 65-79.
- Işık** Göksu, “*Türk Hukukunda ve Fransız Hukukunda Düşman Ceza Muhakemesi Uygulamaları*”, *YÜHFD, C.XVI*, 2019/2, sa. 233-278.
- Kunter** Nurullah, *Muhakeme Hukuku Dalı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku*, Fakülteler Matbaası, altıncı bası, İstanbul, 1978.
- Önal** Tekin, “12 Mart Muhtırası: Vesayetın Pekışmesi ve Ara Rejim Süreci (12 Mart 1971-14 Ekim 1973)”, *Mart* 2016, Sayı: 8, Cilt: 1, sa. 89-109.

- Önok** Murat, Ceza Muhakemesi Hukukunda Güncel Konular: “*Adli-İdari Arama ve Uygulamadaki Sorunlar*”, ed. **Centel** Nur, On İki Levha, İstanbul, 2015, sa. 259-314.
- Övet** Talha, Kolluğun Başucu Kitabı, Adalet, Ankara, 2016.
- Özbek** Veli Özer – **Doğan** Koray – **Bacaksız** Pınar, Ceza Muhakemesi Hukuku, Seçkin, Ankara, 2019.
- Özen** Mustafa, Ceza Muhakemesi Hukuku Dersleri, Adalet, Ankara, 2019.
- Suna** Başak, “*Türkiye’nin Ana Siyasal-Düşünsel Ekseninde Değişme Eğilimleri (1960-1980)*”, Journal of Economy Culture and Society, Sosyoloji Konferansları, No: 53 (2016-1), sa. 205-219.
- Yalçın** Hüseyin, Önleme Araması, Yüksek Lisans Tezi, Konya, 2010.
- Yenidünya** Caner – **İçer** Zafer, Ceza Muhakemesi Hukuku, Adalet, Ankara, 2016.
- Yenisey** Feridun, Kolluk Hukuku, Beta, İstanbul, 2015.
- Yenisey** Feridun, Ceza Muhakemesi Hukuku, Seçkin, Ankara, 2019.
- Yenisey** Feridun – **Nuhoğlu** Ayşe, Ceza Muhakemesi Hukuku, Seçkin, Ankara, 2017.
- Yurtcan** Erdener, Ceza Yargılaması Hukuku, Alfa Basım, İstanbul, 1994.
- Yurtcan** Erdener, Ceza Yargılaması Hukuku, Beta, İstanbul, 2007.
- Yurtcan** Erdener, Ceza Yargılaması Hukuku, Adalet, Ankara, 2016.
- Yurtcan**, Ceza Yargılaması Hukuku, Seçkin, Ankara, 2019.